

INKLUZIVNÍ PROSTŘEDÍ ŠKOLY OČIMA DĚTÍ V RIZIKU A S PROBLÉMY V CHOVÁNÍ

doc. PhDr. Věra Vojtová, Ph.D.,

vojtova@ped.muni.cz

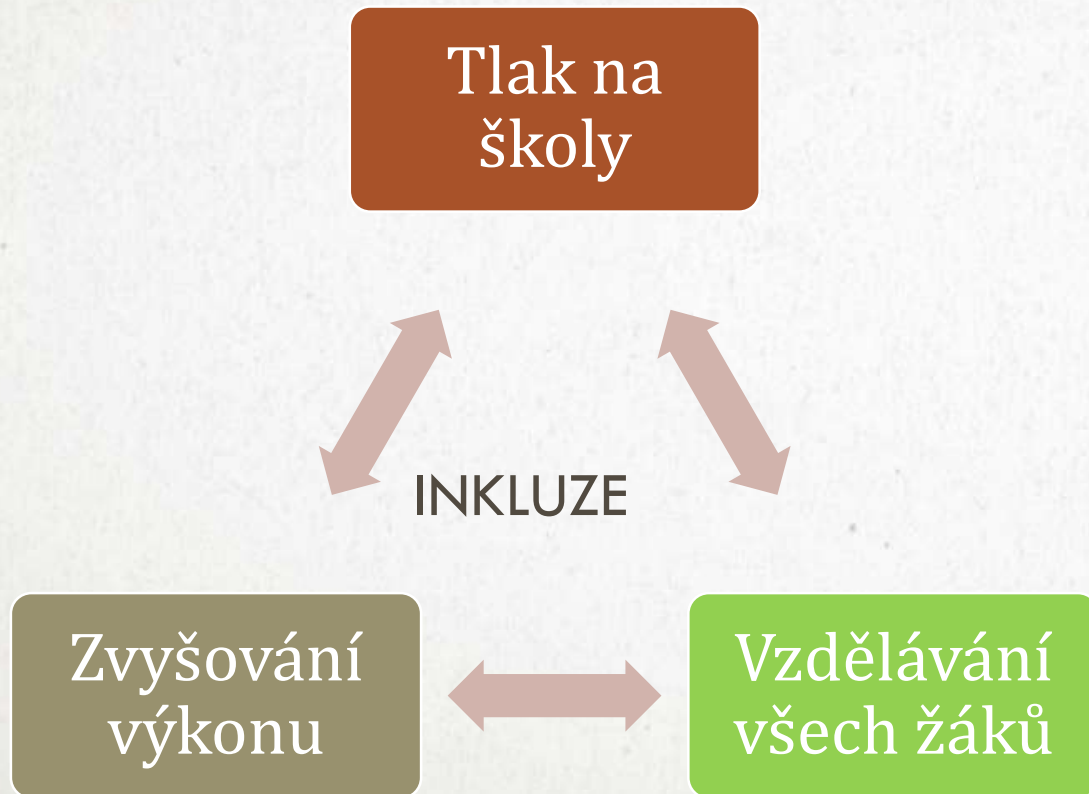
PRÁVA DÍTĚTE VE ŠKOLSKÉ PRAXI,

ČESKO-BRITSKÁ O. P. S. A PEDAGOGICKÁ FAKULTA MASARYKOVY UNIVERZITY, PdF MU, BRNO 9. - 10. 4. 2013

OBSAH

- Inkluzivní škola – 7P inkluzivní školy
 - Model Inkluzivní školy – podpora a posilování
 - SVP jako bariéry a přístupu ke vzdělání
 - Cílová skupina - bariéry, potřeby
 - PCH jako riziko pro učení, riziko pro výuku
 - Realita dnešní školy z a v perspektivě vybraných výzkumů týmu
-

DILEMA DNEŠNÍ ŠKOLY

13 – 17% výuky zabírá řešení problémů s chováním žáků

3 z 5 škol považují problémy s chováním žáků za překážku pro kvalitivní změny výuky (OECD, 2009)

Největší problém českého školství – problémy s chováním žáků (Walterová, 2009)

Vyloučení ze školy – nejčastější řešení (Kauffman, 2001, 2005, Meijer, 2003)

Přístup ke vzdělání – individuální dimenze
vzdělávání - zapojení a aktivita

Příležitost pro rozvoj – kognitivní, sociální, emocionální –
potencialita, socializace

Postoje – intrapsychické pozitivní procesy, sebehodnocení,
perspektiva, směřování k dospělosti, odpovědnost;

Postupy – instrukce, strategie učení – L2L, strategie výuky,
dosažitelnost cílů, formativní zpětná vazba - hodnocení,
zapojení rodičů;

Pozitivní nastavení systémů – facilitace,
orientace na úspěch, kompetence, fungování;

Prostředí – otevřenost, rovnováha, respekt, spravedlnost

Podmínky – systémový rámec – zákony, kurikulum,
koncepce školy

7P INKLUZIVNÍ ŠKOLY

Daniels, Garner, 2000

Booth, Ainscow, 2002

Mathur, 2004

Watkins, 2007

Helus, 2004

Vojtová, Bloemers, Johnstone,
2006

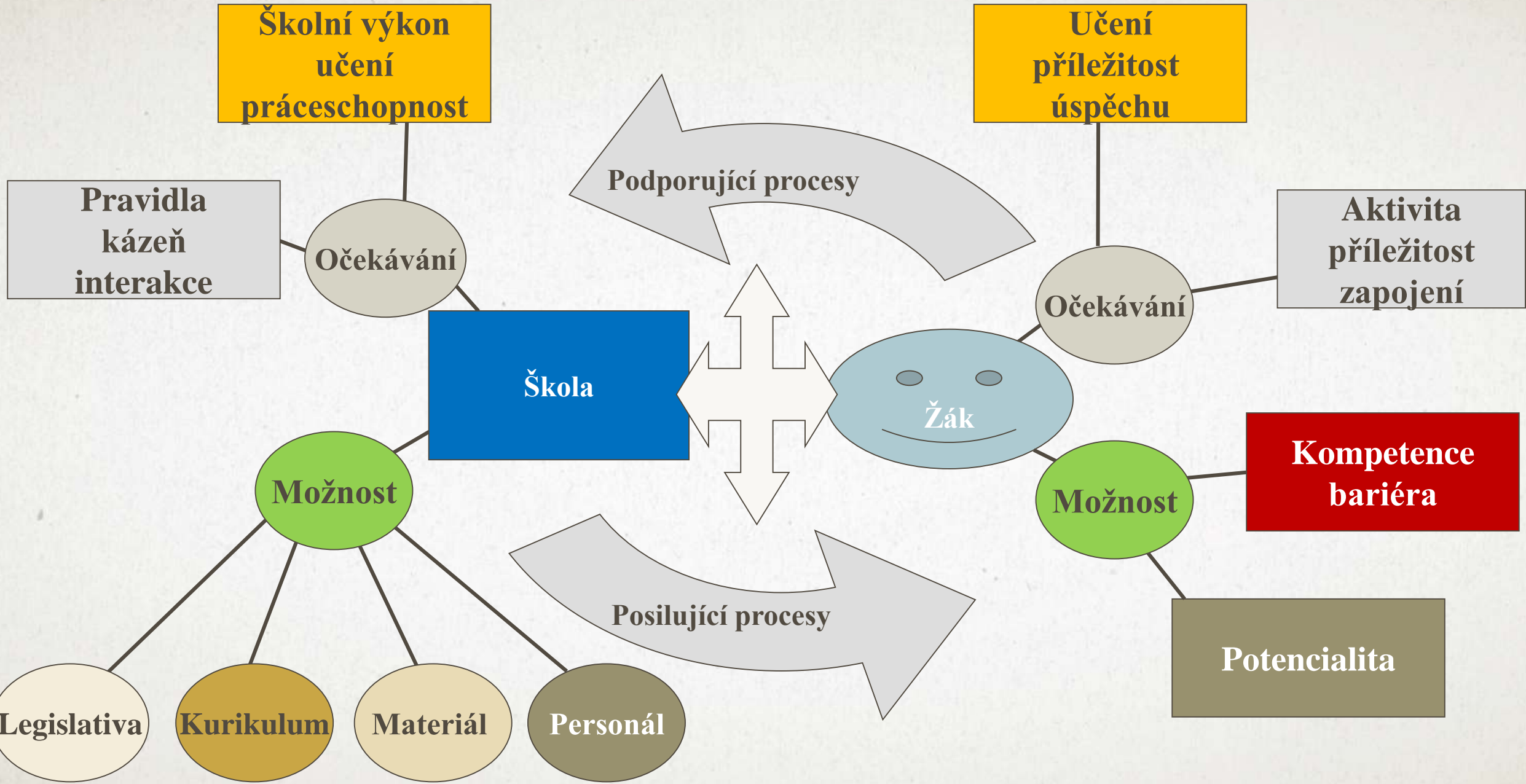
Vojtová, 2010

WHO, 2001, 2003

Every Child Matters, 2004

OECD, 2005, 2009

UNESCO, 2008

KDO JE ŽÁK S PROBLÉMY V CHOVÁNÍ?

Vzpomenete si na příklad z vaší školy?

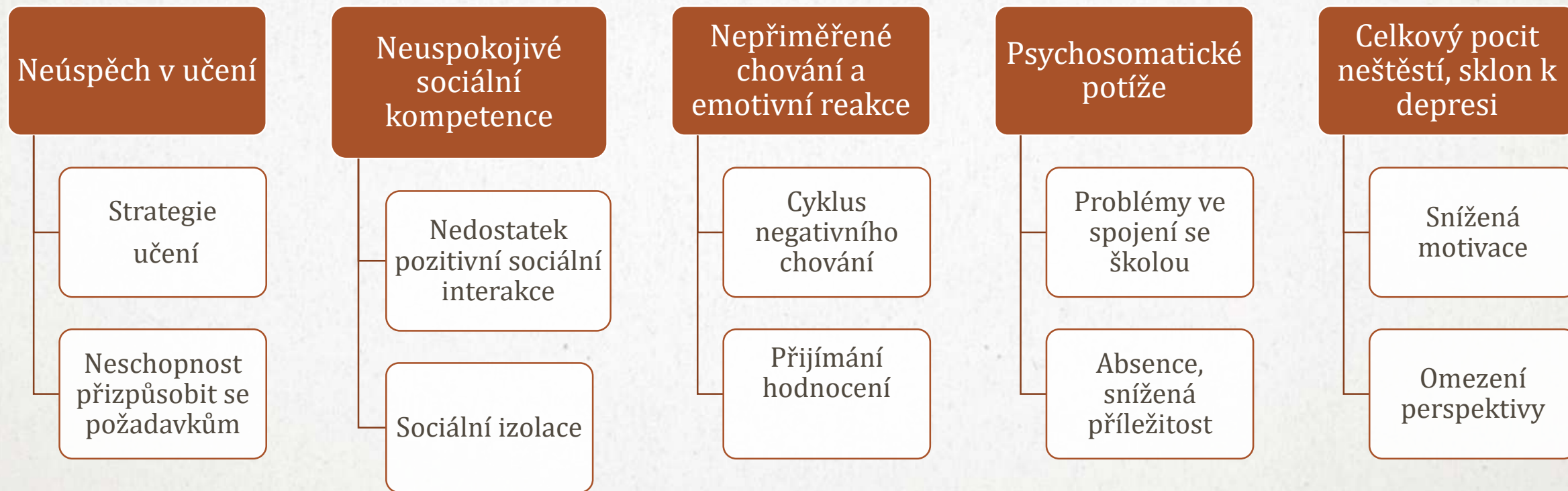
Napište 3 charakteristiky tohoto žáka.

VÝZKUMY – CYKlickÁ RIZIKA

Problémy v chování žáků ve škole souvisí

- s neúspěchy v učení (Nordlund, 2003, Vojtová, 2010),
 - s nespokojeností se školním životem (Kauffman, 2005, Vojtová, 2010),
 - s předčasným ukončováním školní docházky,
 - s riziky profesního uplatnění v dospělosti (UNICEF, 2004).
-

LIMITY JSOU ZDROJEM BARIÉR VE VZDĚLÁVÁNÍ (VOJTOVÁ, 2010)

PORUCHA CHOVÁNÍ

PODLE „DEFINICE SDRUŽENÍ PRO NÁRODNÍ DUŠEVNÍ ZDRAVÍ A SPECIÁLNÍ VZDĚLÁVÁNÍ“ (KAUFFMAN, 2005, 2010)

Odlišnosti v chování	Limity v kompetencích	Podmínky
reakce v interakci reakce v emocích	akademických sociálních předprofesních	Nejde o reakce na stresující události z prostředí; vyskytuje se současně nejméně ve dvou různých prostředích, z nichž alespoň jedno souvisí se školou; přetrvává i přes individuální intervenci
<i>nejsou způsobeny věkovými, kulturními nebo etnickými normami</i>	<i>školní výkon neodpovídá nadání</i>	<i>dlouhodobé trvání může být v kombinaci s jiným postižením</i>

Efekt sněhové koule - kumulace znevýhodnění u dětí s problémy/poruchami chování

- A) v individuálním kontextu jejich osobní situace spojené s některými z faktorů nadání, popřípadě sociální oblasti jejich života;
- B) nepřiměřenými, popř, málo profesionálními přístupy pedagogů ve škole.

Bludný kruh neúspěchu (Helus, Pelikán, 1984)

Začarovaný kruh příčin a důsledků (Červenka, 2008)

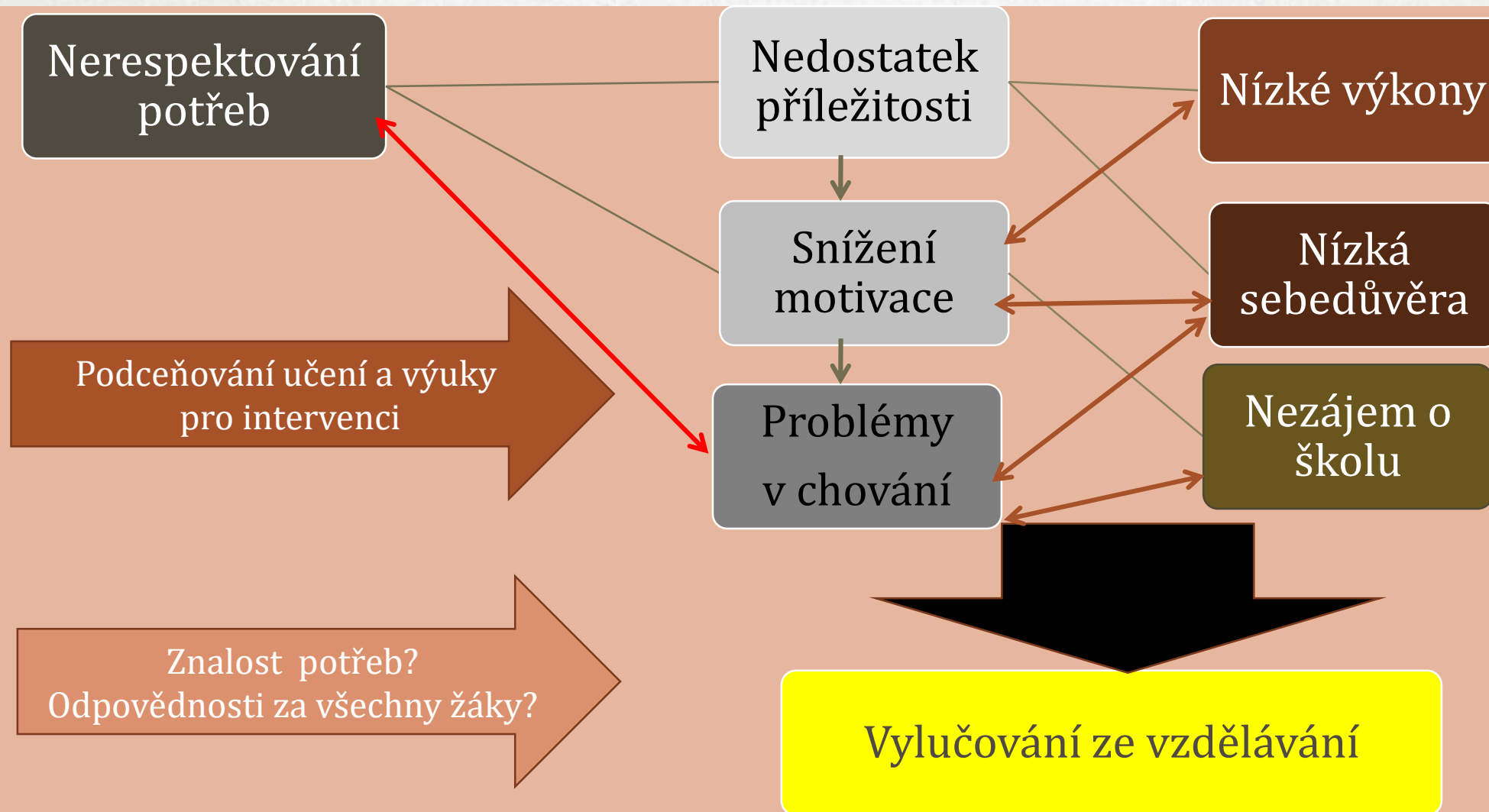
Jedincovo chování v okolí vyprovokuje negativní reakci, na niž v některých případech jedinec reaguje negativně. Tato jeho negativní reakce vyvolá další negativní reakci okolí a jeho životní situace se stává začarovaným kruhem

RIZIKO PRO UČENÍ

- a) stereotypních přístupů (*je to cikán; nikdy se to nenaučí, stejně je to zbytečné; chudák; s takovými rodiči; nemá dost píle*),
- b) nedostatečné připravenosti dětí na školu a vzdělávání (*z důvodů nízké stimulace v rodině mívají méně zkušeností a příležitostí k „předškolnímu“ učení*),
- c) sebevnímání žáka v pozici „outsidera“ ve třídě,
- d) vnímání neschopnosti změnit situaci,
- e) v ignorování/opomíjení specifických potřeb pro učení toho, kterého žáka

(Vojtová, V., 2010).

RIZIKO PRO VÝUKU (VOJTOVÁ, 2010)

Odlišnosti informující o potřebách a posilujících oblastech Žák s PCH

Oslabující

Vztah
učitel žák

- Nespravedlivé hodnocení
- Není příležitost ke komunikaci s učitelem
- Učitelé jej nemají rádi

Sebevnímání

- Nemá pocit, že je důležitý
- Ostatní si jej neváží
- Lidé o něm nepřemýšlí
- Jiní žáci jsou upřednostňováni

Učení

- Nerad se učí, není zvědavý
- Nechodí do školy rád
- Učitelé se nezajímají o jeho názor

Posilující

Vztah
žák žák

- Pomoc spolužáka
- Nemá pocit osamělosti

Podpora

- Pomoc učitele

Učení

- Vnímá možnost pro dosažení dobrých výsledků v učení

INKLUZIVNÍ ŠKOLA OČIMA DĚTÍ S PCH

POTŘEBY ŽÁKA PCH

E_dotazník

1600 žáků

Vojtová,
(2010, 2011, 2012)

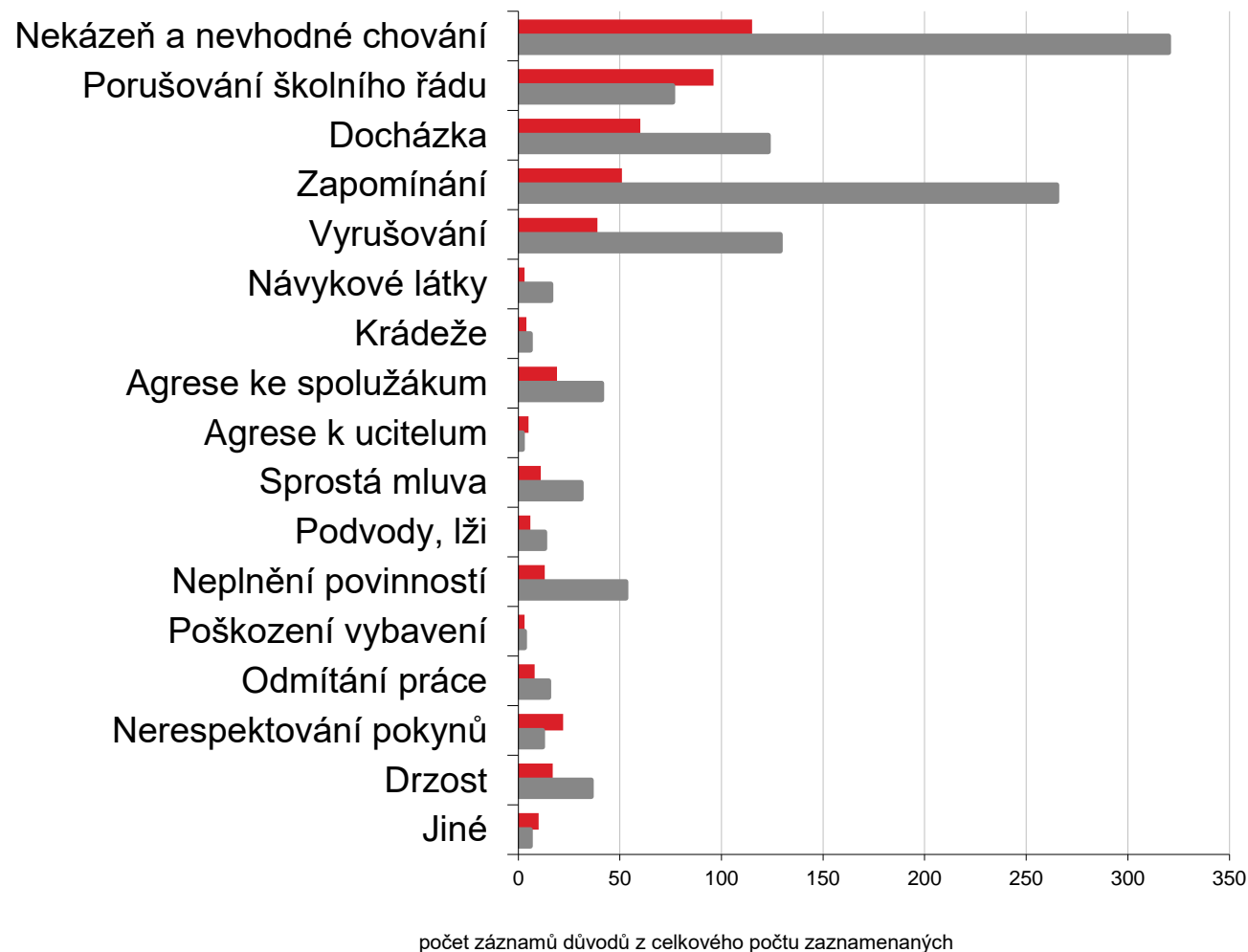
Publikace:

Předcházení problémům v
chování žáků (Vojtová, Fučík,
2012)

[http://evaluacninastroje.rvp.cz/
/nuovckk_portal/](http://evaluacninastroje.rvp.cz/nuovckk_portal/)

Hodnocení chování, Presová, 2012

Důvody udělení negativních výchovných opatření

VYUŽÍVÁNÍ FORMATIVNÍCH MOŽNOSTÍ HODNOCENÍ

VÝUKA A UČENÍ – POTENCIÁL PRO INTERVENCI, POSÍLENÍ

Presová, 2012

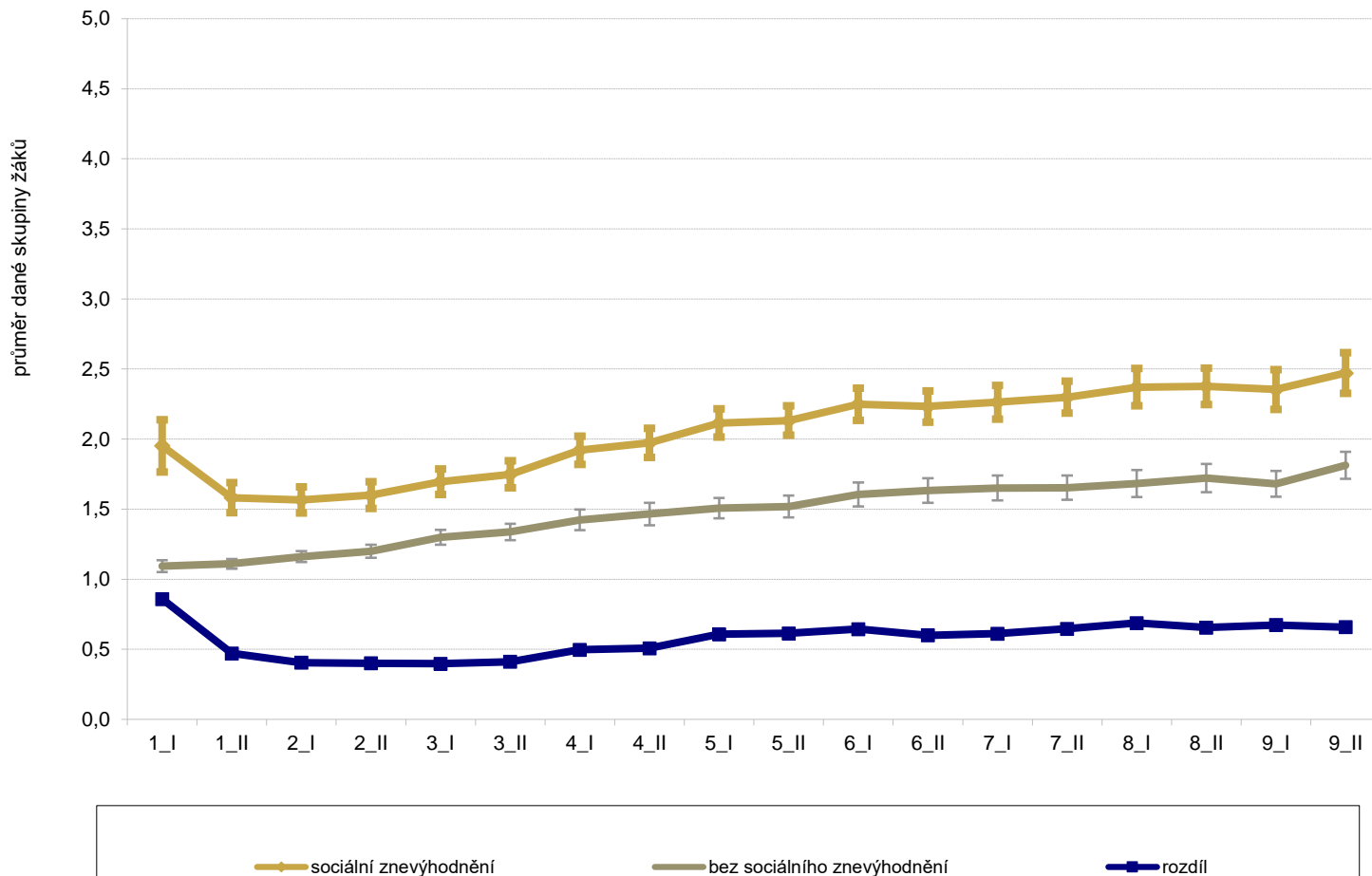
Vztah mezi výchovným opatřením a školním prospěchem

Čím více negativních výchovných opatření bylo žákům uděleno, tím horší byl průměr klasifikace v jednotlivých pololetích školní docházky.

S přibývajícím věkem žáků byl vztah mezi negativním hodnocením jejich chování a prospěchem stále těsnější.

Hodnocení učení, Presová, 2012

Průměr klasifikace v pololetí

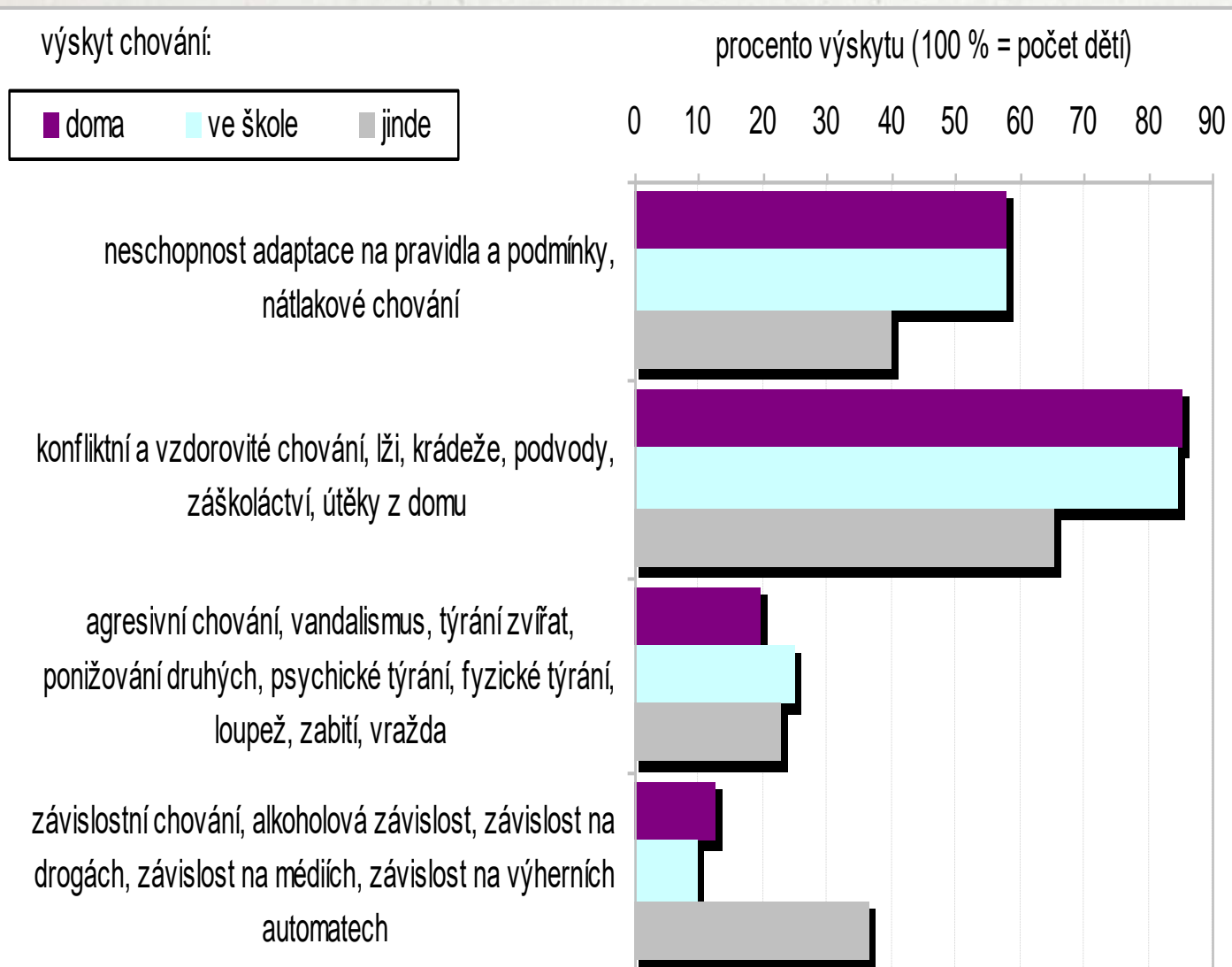
Očima učitele?

„Pro mě jako učitele je spíš důležitý, když takové dítě dostanu, jakým způsobem s ním zacházet, to je pro mě asi stěžejní.“

„A když vás někdo pořád nepřijímá, když pořád nějakým způsobem vám vrací negativní emoci. Každý člověk potřebuje, aby se mu emočně vracelo to, jak ho okolí přijímá. A v tom se realizuje. To mu dává signál, ano seš dobrej, ne nejseš dobrej. (...) Je to odraz. A tím se vlastně formuje člověk. Jaký odraz vytváří, takový si o sobě vytváří úsudek. A už jsme u toho. Protože těmhle těm dětem se často odráží negativní přijetí. Mají s ním zkušenost vlastně od malinka.“

Livňanská, 2013 (nepublikováno)

Výskyt projevů nežádoucího chování před rozhodnutím o ÚV, OV (Vojtová, 2011, 2012)

OČIMA UČITELE?

„...ale já jsem vám vlastně od začátku říkala, že já ty poruchy chování na škole nedělám..... tady s těmi poruchami chování já nemám opravdu vůbec žádný zkušenosti“

„...já ho musím mít ráda, i s jeho vadama, ale nemůžu mu nic odpustit a ono navzdory všemu začne mít rádo mě (smích). Časem se to vždycky podaří.“

(Livňanská, 2013)

Počet přestupů mezi školami před rozhodnutím o ÚV, OV
(Vojtová, 2011, 2012) – (vyloučení???)

počet přestupů	počet	procento	procento platných	kumulativní procento
0	24	8,9	13,9	13,9
1	26	9,7	15,0	28,9
2	37	13,8	21,4	50,3
3	48	17,8	27,7	78,0
4	25	9,3	14,5	92,5
5	7	2,6	4,0	96,5
6	3	1,1	1,7	98,3
7	1	0,4	0,6	98,8
8	2	0,7	1,2	100,0
Celkem platných	173	64,3	100,0	
Chybí odpověď	96	35,7		
Celkem	269	100,0		

VYLUČOVÁNÍ

Vyloučení ze školy – nejčastější řešení (Kauffman, 2001, 2005, Meijer, 2003)

13 – 17% výuky zabírá řešení problémů s chováním žáků

3 z 5 škol považují problémy s chováním žáků za překážku pro kvalitivní změny výuky (200 škol/23 států - OECD, 2009)

ZNALOST PROBLEMATIKY

Znalost problematiky poruch chování

- je základním předpokladem kvalifikované výuky,
- kázně ve třídě,
- uchopení problémového chování,
- podpory dítěte v jeho učení,
- naplnění práva dítěte na „přístup ke vzdělání“

(Kauffman, 2005, Lane, Gresham, 2002, Schütz, 2005, Visser, 2009, Vojtová, 2010, 2011, 2012)

Očima učitele?

„myslím si, že je to spojené s tou pozorností, že se nedokáže soustředit, je to dítě nepozorné, je to také spojené třeba s hyperaktivitou....vyrušuje to dítě ve vyučování“

„...co se týká CNS, spojené s ADHD apod.“

„Dítě s poruchou chování se projevuje jinak než většina jeho spolužáků (...)vyrušuje ve třídě, chová se nestandardně“

„Poruchy chování, no. Nestandardní chování. (...)jiný chování, než je očekáváno většinou společností“

„Chování, které se vymyká nějaké normě ve škole. (...)je to úplně odlišné chování od ostatních dětí“

(Livňanská, 2013)

INKLUZIVNÍ PŘÍSTUP

- *Třídní učitelka B: „emoční vazba- vzájemná, (...) já ho musím mít ráda, i s jeho vadama, ale nemůžu mu nic odpustit a ono navzdory všemu začne mít rádo mě (smích). Časem se to vždycky podaří. Protože děti s poruchou chování jsou velmi snadno zranitelní. Víceméně emočně jsou hodně takoví odhalený. Emoce mají schovaný, ale přitom je strašně potřebují. Takže to je oblast, na který se dá stavět. A když dítě s poruchou chování přitáhnete a získáte, ona má vazbu na vás a vy na něj, tak je vždycky čeho se chytit. Nejhorší je, když tam není vztah. Pak se nedá dělat vůbec nic. A to je otázka taky kázně a profesionality vyučujícího, protože většina dětí s poruchami chování nejsou zrovna (smích) zrovna ideální děti a většinou vyučování narušují, program nějakým způsobem rozhazují a často..dráždí nervovou soustavu, protože se projevují dost akusticky ve chvílích, kdy by se tak vyjadřovat neměli, takže je to o sebekázni, profesionalitě doplněné vztahem (Livňanská, 2013)*

Code	MSM
Identity code	0021622443
Title	Special Needs of Pupils in the Context of the Framework Educational Programme for Elementary Education
Research Institution	Masaryk University
Place	Faculty of Education, Masaryk University
Main Researcher	prof. PhDr. Marie Vítková, C.Sc. Doc. PhDr. Věra Vojtová, Ph.D.
Period	2007-2013